

L1114

*dnr 9513
utgår*

Kopia
Enligt förteckning
sista sidan

Byggnadsminnesförklaring av Gamla manbyggnaden, Stora manbyggnaden det sk Grubbs hus, vagnboden, stenladan, väderkvarnen och stentunarna på fastigheten Stora Takstains 2:2 i Lärbro socken, Gotland.

BESLUT

Gamla manbyggnaden, stora manbyggnaden, vagnboden, stenladan, väderkvarnen och stentunarna på Stora Takstains 2:2 i Lärbro bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är därför att anse som synnerligen märkliga. Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ första stycket lag (1988:950) om kulturminnen mm dessa byggnader för byggnadsminne.

Länsstyrelsen i
Gotlands län
1993-01-29

Overklagande har ej
skett inom före-
skrivna tid.

C Söderberg
C Söderberg
Registrator

Byggnadsminnesförklaringen av ovan angivna fastighet, se karta, avser gamla manbyggnadens exteriör och interiör, stora manbyggnadens exteriör och interiör, vagnbodens exteriör, väderkvarnens exteriör, stenladans exteriör samt den omgivande tomtmarken med stentunor i enlighet med skyddsföreskrifterna nedan. Det intilliggande sk Skolhuset förklarades 1969-12-04 för BM och ägs av Gotlands Fornvänner.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ samma lag följande skydds-föreskrifter:

1. Ovan beskrivna byggnader och anläggningar får inte rivas eller till sitt yttre byggas om eller till. Inga förändringar får heller ske vad gäller stomme, tak- och fasadmateriäl, färgsättning eller övrig exteriör utformning.

2. I de båda manbyggnadernas inre får inte göras ingrepp i eller ändring av bärande konstruktioner, rumsindelning, skorstensstockar, väggar, tak- och golvmateriäl eller fast inredning som eldstäder, väggskåp och övriga snickerier. Väggar och snickeriernas målningsskrud får inte förändras. Vid reparation får endast traditionella materiäl och metoder användas.

PLAN G STEFAN BYGGNÄR TAKSTAIN

3. Byggnaderna skall underhållas så de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar och ske i samråd med länsantikvarien.

4. Det omgivande markområdet med stentunar skall hållas städat och så ordnat att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

BYGGNADSBESKRIVNING

Takstains tillhör Gotlands mest sägenomspunna gårdar. Äldsta kända ägare är Niklas Takstains, som dog 1274 och ligger begravd i Lärbro kyrkas kor och Mikael Takstains, som deltog i fredsförhandlingarna efter inbördeskriget 1288. Rester från deras stenhus ingår troligen i Gamla manbyggnadens nedervåning. Ytterligare medeltida stenhus har funnits på gården, varav grunder finns kvar i trädgården och delar ingår i Stora manbyggnadens källare. Efter medeltidens högkonjunktur blev Takstains nybyggnader uppförda i trä. På 1700-talet blev det åter sten som gällde som byggnadsmaterial.

Gamla manbyggnaden är uppförd av sten i två våningar under tegeltak, där teglen ligger undermurade på öppna läkt. Huset är byggt i etapper från medeltiden och framåt. Sitt nuvarande utseende fick byggnaden 1767. Huset restaurerades 1989-1991.

Gamla manbyggnadens rum har alla kalkavfärgade väggar i kraftfulla kulörer. De flesta rum har fungerande öppna spisar, köken har härdar med kupor och bakugnar. I några rum finns väggskåp. Dörrarna är av barock- och gustavianskt utförande. Golv och tak består av bräder, förstugorna och gamla köket har flisgolv. Allt smide är av 1700-talstyp.

Stora manbyggnaden är ett enhetligt bygge från c:a 1820 uppfört på delvis äldre grund. Det är ett av landsbygdens största stenhus, byggt av Edvard Israel Grubb d ä. Huset är intakt bevarat från tillkomsttiden.

Stora manbyggnaden är ett slätputsat rödfärgat stenhus under brutet högräst tegeltak mestadels liggande på öppna läkt. Det består av källare, hög bostadsvåning, delvis inredd nedre vindsvåning samt en övre vindsvåning. Bostadsvåningen har en 6-delad något oregelbunden plan. Alla rum har kakelugnar utom köket som har hård med kupa och stor bakugn och pigkammaren som saknar eldstad. Taken består av papp eller bräder, golven av bräder. Väggar och snickerier är oljefärgs- eller kalkavfärgade, varav matsalen har schabloner och förstugan marmorblocksimitationer.

Källaren består av två delar med nedgång vid varje gavel. Utrymmena är delade i flera rum och innehåller bl a en äldre stensatt brunn. Bostadsvåningen nås via en dubbeltrappa på nordsidan och leder till en förstuga. Bakom denna ligger stora salen med utgång till fd trädgården. På ömse sidor om salen ligger gemak och matsal. Intill gemaket finns sovrummet med sovalkov och bredvidliggande garderober och mot förstugan finns en contoïr. Vid matsalen ligger köket, här intill är kökspigans kammare, skafferier mm beläget.

Från förstugan leder en bred trappa upp till övervåningen. Här finns stora vindar vid varje gavel och endast den mellersta delen är inredd med sal i söder och två sovrum mot norr. Ovanför dessa utrymmen är ytterligare en vind.

Norr om gamla manbyggnaden står en vagnbod, en stenbyggnad med tegeltak från 1700-talets slut. Byggnaden är inredd till flera bodar med portar längs ena långsidan. Vinden har använts till magasin och har hissportar på varje gavelspets.

Vid gårdens infart står kvarnen, som härstammar från 1700-talet, byggd i konisk form av sten i 3 våningar med vridbar hätta av trä med faltak. På 1800-talets andra hälft förnyades maskineriet, varvid bl a kuggar och drev i järn anskaffades. Kvarnen restaurerades 1987-1990 och är i malbart skick.

Stenladan nära kvarnen är från 1800-talets slut och är uppförd i kalksten utan puts med gavelspetsar av trä och tak av spån numera pannplåt.

Gårdstomten omslutes delvis av breda stentunar, tillkomna under 1700-talet. Dessa följer infartsvägen ända ut till Fårösundsvägen, men de som byggnadsminnet omfattar går ut till Hellvivägen.

Söder om stora manbyggnaden ligger den fd köksträdgården.

EV ÄNDRING AV BM

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter anses nödvändig av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ lag om kulturminnen mm meddela tillstånd härtill.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten, se bilaga formulär B. Beslutet skall enligt 3 kap 1§ lag om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE MM

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet har deltagit landshövdingen Thorsten Andersson, ordförande, och ledamöterna Gunhild Bolander, Eric Carlsson, Torsten Frölich, Björn Jansson, Björn Larsson, Harriet Lihnell, Ulla Pettersson och Ingibjörg Sigurdsdottir samt tjänstgörande suppleanterna Staffan Danielsson, Yngve Friberg, Bo Jacobsson, Kjell Krafft och Thure Larsson.

I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessorn Nils Strehlenert, länsantikvarien Marita Jonsson och byrådirektören Stefan Haase. Marita Jonsson har föredragit ärendet.

Thorsten Andersson

Marita Jonsson

Kopia

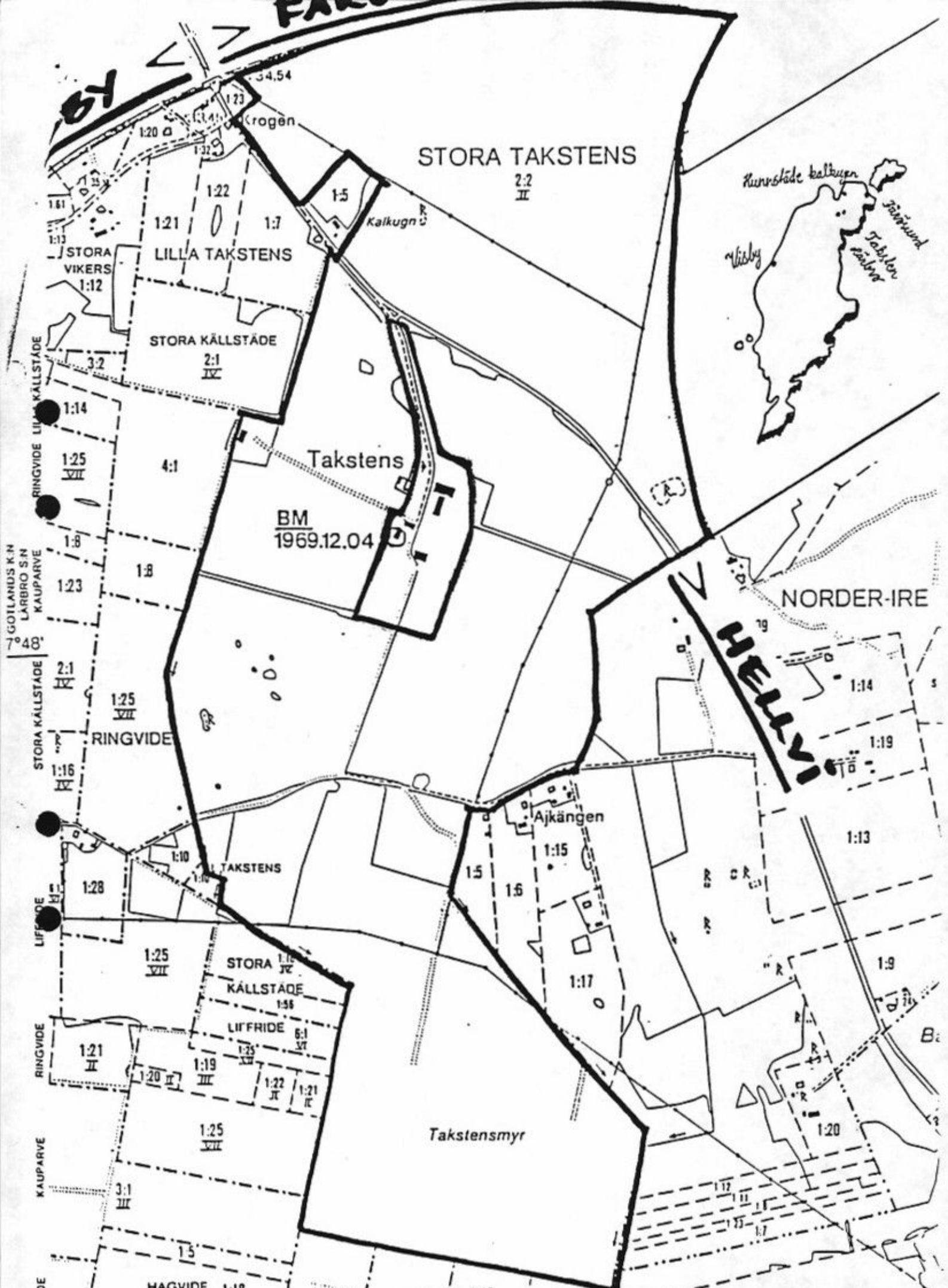
RAÄ

Byggnadsnämnden
Gotlands Fornsal
Kulturnämnden

Kopia av lagakraftvunnet beslut

RAÄ

Inskrivningsmyndigheten
Fastighetsregistermyndigheten
Gotlands Fornsal
Planenheten
Länsantikvarien

Figur 1. Takstens ågor 1990. Ekonomiska kartan